

Молодість, зрілість і старість. Душпастирський погляд

ВІКТОРІЯ СЕМЕНОВА

24 ЖОВТНЯ 2018

Одним із етапів підготовки до асамблеї Синоду єпископів, присвяченої молоді, стала анкета, заповнити яку пропонували особам віком від 16 до 29 років. Справді, говорячи про молодість, ми насамперед думаємо про вік – але чи це єдине, на що варто зважати? Про різні виміри молодості та про її зв'язок із іншими етапами людського життя ми розмовляли з отцем Яном Анджеєм Клочовським ОР, теологом, професором філософії Папського університеті Йоана Павла II.

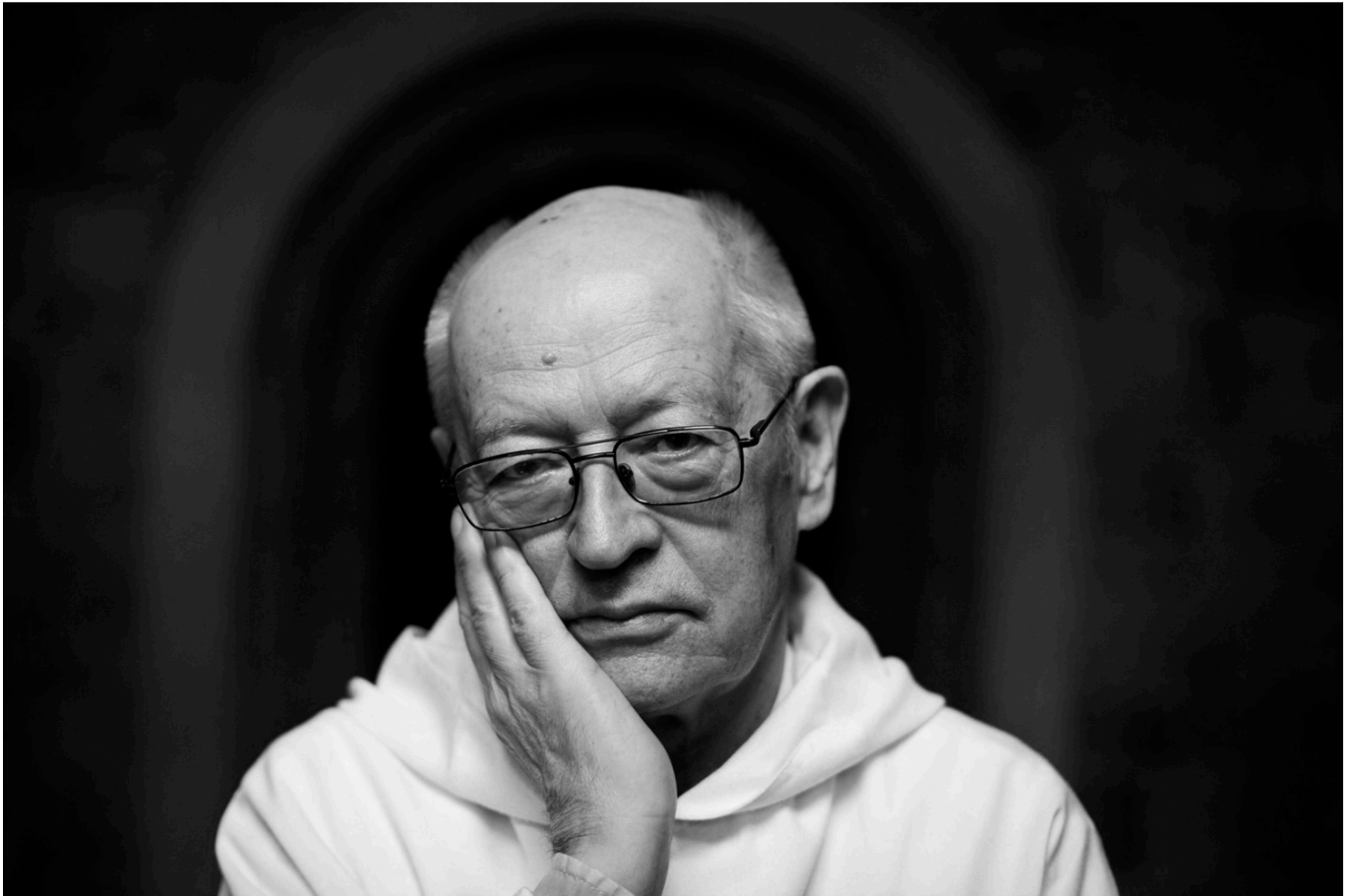

Фото: Gazeta Krakowska/Andrzej Banaś

– Як пов'язані поняття «молодість» і «зрілість»?

– На них варто подивитися з трьох ракурсів: фізичного, психічного й духовного. З фізичного – найпростіше, бо йдеться про біологічні процеси, про дозрівання людського організму. Психічний ракурс стосується емоцій і їхнього впливу на вибори й постанови. Хоча постанови – це прояв третього, духовного виміру, де актуалізуються людське мислення та свобода, проте психічна сфера має величезний вплив на те, як і що ми вирішуємо. Молодості й загалом незрілості властиві психічна нестабільність, емоційна залежність від ситуації, яскраві реакції на те, що суто зовнішнє, і брак внутрішньої глибини, яка дає людині силу стабільності. Звісно, така молодість має й переваги, як-от відкритість до нових можливостей і змін, адаптивність гнучкість, проте вона має провадити до мети, тобто до зрілості.

Головною рисою зрілості я назвав би відповідальність за зроблені вибори, бо ж вільна людина саме так будує життя: робить вибори й несе відповідальність за них. Є вибори, які стосуються окремих ситуацій, а є такі, що зобов'язують на ціле життя, наприклад, шлюб і створення родини або чернечі довічні обітниці. Не всі мають правові наслідки, як шлюб, але також зобов'язують, нехай і по-іншому: приміром, дружба передбачає етичні зобов'язання, передусім

вірність.

Головною рисою зрілості я назвав би відповідальність за зроблені вибори

Отже, для молодості, з одного боку, характерні яскраві й сильні емоції, які часто переважають над розважливістю й розсудливістю. А з іншого, молодість вразливіше сприймає світ довкола. Тимчасом зрілість – це перш за все здатність робити вибір і відповідати за нього. Можна сказати, що у зрілості вольовий компонент, поєднаний із інтелектуальним аналізом, бере верх над суто емоційним сприйняттям реальності.

– А яке місце похилого віку в цьому співвідношенні?

– Уже в давнину люди знали, що в старості повертається молодість. У старості до нас знову приходять багато що з молодого сприйняття світу, але тепер ми сприймаємо все це спокійніше, через призму життєвого досвіду, осягнень інтелекту й волі. Це може мати позитивний духовний сенс, адже й Ісус Христос говорить: «Якщо не станете, як діти...» (Мт 18, 3).

Цікаво, що з віком мені легше стає контактувати з молоддю. Зверніть увагу й на те, що стосунки молодих людей із бабусями й дідусями часто бувають кращі, ніж з батьками. Зріла старість безкорисливіша, вона більше тішиться з того доброго, що зустрічає, тоді як людина середнього віку інакше дивиться на життя, прагнучи здебільшого до нових вершин, скеровуючи погляд у майбутнє.

У кожному разі, тут важливо погодитися з кожним зі своїх станів. Людина може бути молода, насичена свіжістю й енергією, а водночас мати достатньо зрілості, щоб було зрозуміло: на неї можна покластися, вона не викине якихось колінець. Тоді, наприклад, і чотирнадцятирічного хлопчика можна залишити вдома з двома немовлятами, знаючи, що він відповідальний, і не переймаючись. А щодо іншої особи того самого віку такої певності може й не бути.

– Чому Церква обрала для анкети саме такі вікові межі? Адже багатьох людей, яким понад 29 років, також турбують ті самі питання.

– Ми вже згадали про три етапи розвитку людини: молодість, зрілість, старість. Звісно, такий

поділ – це тільки спроба описати людське життя, запропонувати певну схему, і неможливо вказати, в якому віці завершується конкретний етап у кожної особи. Проте цей поділ корисний, наприклад, для держави, яка в законах встановлює вік призову до військової служби тощо. Для душпастирських цілей вибір вікового діапазону від 16 до 29 років виправданий: саме він зараз потрібен Церкві для розважань про конкретну проблему. Тим більше, що на Синоді, гадаю, будуть люди, які знають про молодь не тільки з книжок, а й із життєвого досвіду.

Церква прагне допомогти тим, хто ввійшов у біологічний вік зрілості, досягнути його також і на психологічному й духовному рівнях

Пам'ятаючи, що будь-які поділи умовні й потрібні насамперед для того, щоб на щось орієнтуватися, я все-таки пересунув би верхню вікову межу вище. Адже сьогоднішні культурні умови й кількість інформації, що нас оточує, подовжують період молодості – не фізично, а в духовному та психічному вимірах. Тобто буря неупорядкованих емоцій триває довше, а зрілість настає повільніше. З іншого боку, нижню межу, 16 років, я теж змінив би в менший бік, бо, наприклад, свята Тереза з Лізьє була зрілою особою ще до того, як їй виповнилося 16.

Із біологічним виміром простіше, складніша справа – з психологічним і духовним. Обраний в анкеті вік – це, так би мовити, «друга половина молодості», коли особа вже дозріла фізично, емоційна сфера набирається сили й виникають труднощі з дотриманням вимог духовного виміру. Мета Церкви тут – звернутися до духовної сфери й уникнути переважаючої емоційної складової, аби не спровадити духовність до рівня видовища. Інша важлива справа – це вміння відрізнити добре від злого в духовному вимірі. Святий Тома говорить, що гріх тим тяжчий, чим він духовніший. Навіть тілесні гріхи порівняно з духовними мають менший ступінь тяжкості. Для душпастиря це основні речі.

Іноді можна зустріти зрілих у біологічному сенсі людей, які, проте, ще «молоді», тобто незрілі, психічно й духовно. Саме цьому, здається, присвячений Синод про молодь, і тому в анкеті вказаний саме цей вік. Церква прагне допомогти тим, хто ввійшов у біологічний вік зрілості, досягнути його також і на психологічному й духовному рівнях.

– Навіщо загалом був скликаний Синод про молодь?

Папа Франциск, окреслюючи поняття «молодь», звертає увагу на важливу річ: євангелізацію в культурі. Річ у тім, щоб підходити до молодих людей через культуру, яку вони розуміють і відчують, яка до них промовляє, щоб не уникати культурного виміру. Ідеться про духовну складову, адже можна емоційно втягнути юнака чи дівчину до якоїсь групи – і вони протягом трьох місяців ходитимуть на зустрічі й емоційно їх переживатимуть, а потім втомляться й покинуть цю групу. Папа Франциск також слушно звертає увагу на нерозумне пристосовування; бо ж справа не в тому, аби сліпо пристосовуватися до поточних культурних віянь, а в тому, щоб говорити з молодими людьми мовою, яку вони розуміють. Наприклад, молодь шукатиме інформацію не у книжці, а в інтернеті – і це не погано, просто треба навчити її правильно користуватися інтернетом.

У євангелізації треба зважати на цілу людину, до якої ми промовляємо, на її слабкості й сильні риси, а ще – на культурні умови, у яких вона формується. Тут важливо навчити людину робити вибір, тобто зокрема й відмовлятися від іншого, на що цей вибір не спрямований.

Як на мене, мета цьогорічного Синоду – зміцнити через євангелізацію тих, хто прямує до зрілості, та показати їм можливі шляхи. Є давня традиція: у спорті мають бути тренери, у духовному житті – вчителі. Допмагаючи досягти психічної зрілості, ми допомагаємо особі досягти зрілості духовної.